

Bijdrage voor Eerste Kamer deskundigenbijeenkomst over Begrotingsstaat Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp (BHO).

Van Thea Hilhorst, professor of humanitarian studies
The Hague Humanitarian Studies Centre
International Institute of Social Studies
Erasmus Universiteit

Datum 2 maart 2025

Contact hilhorst@iss.nl

In de beleidsbrief ontwikkelingshulp van 20 februari 2025 schrijft Minister Klever dat dit kabinet het belang van Nederland weer vooropstelt in de portefeuille Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp. Ontwikkelingssamenwerking heeft altijd doelstellingen van schatplichtigheid (tav de koloniale tijd en meer recent klimaatverandering), compassie en internationale afspraken gecombineerd met politieke doelstellingen over het verkrijgen van invloed ter bevordering van Nederlandse belangen. In het verleden werd dit zo geformuleerd dat ontwikkelingssamenwerking bijdroeg aan ons 'verlichte eigenbelang'. Dat hield de verwachting in dat inspanningen zich op middellange of lange termijn terug zouden betalen doordat mondiale crises, die ook Nederland kunnen raken, werden aangepakt. Deze beleidsbrief is in zoverre een trendbreuk dat het ontwikkelingshulp direct en expliciet koppelt aan het korte termijn Nederlandse eigenbelang (handelsdoelstellingen, veiligheid en stabiliteit, migratie).

In 1952 gaf Joseph Luns, gevraagd naar het waarom van twee ministers van Buitenlandse Zaken, als reden dat Nederland nu eenmaal heel veel buitenland heeft. Dit geldt nog immer: Nederland is als klein land bovenmatig afhankelijk van de internationale orde. Neem bijvoorbeeld de kwetsbaarheid van doorvoerland Nederland voor pandemieën. De coördinatie van de Wereldgezondheidsorganisatie is daarbij onmisbaar. De minimalistische houding van de huidige regering die zich volgens de beleidsnota wil beperken tot de wettelijke verplichtingen en ervan afziet om haar invloed te vergroten in de Verenigde Naties, geeft zich hier geen rekenschap van.

Voor een klein land met een sterke economie zoals Nederland is ontwikkelingssamenwerking het smeermiddel van bilaterale relaties. Het bevorderen van handelsrelaties door handelsmissies, het maken van afspraken over het uitleveren van een gezochte crimineel, het onderhandelen van afspraken over inperken van migratie of terugname van migranten: dit alles werkt beter als het is ingebed in warme diplomatieke verhoudingen. Een instrumentele of transactionele benadering waarbij dergelijke onderhandelingen geen onderdeel uitmaken van een bredere bilaterale relatie zijn bewezen minder effectief. Bestendige ontwikkelingssamenwerking – die

inspeelt op de ontwikkelagenda van de betrokken landen draagt dus bij aan het behalen van specifieke Nederlandse doelen.

Het aanpalende beleidsterrein van humanitaire hulp (dat budgettair ook onder ontwikkelingshulp valt) zal volgens de eerdergenoemde Beleidsbrief een belangrijk onderdeel blijven van het Nederlands buitenlandbeleid, met een substantieel budget. Dit is positief en broodnodig. Humanitaire nood is fors gestegen in de afgelopen jaren vanwege toenemende conflicten en de toename in rampen, mede maar niet alleen door klimaatverandering. Terwijl in 2015 ongeveer 1% van de mensheid humanitaire hulp nodig had is dit inmiddels gestegen naar bijna 4%¹. De budgetten nemen niet navenant toe en het gat tussen de hoeveelheid mensen die hulp nodig hebben en zij die hulp ontvangen is al opgelopen tot 40%. Zonder substantiële inspanningen in stabiliteit en vrede, economische ontwikkeling, gezondheidszorg en rampenreductie valt te vrezen dat humanitaire nood blijft toenemen en steeds meer budgetruimte inneemt van juist die zaken die de nood kunnen dempen. Dan ontstaat er een situatie van dweilen met de kraan open.

Ook wil ik uw aandacht vragen voor wederopbouw. Wederopbouw na rampen of conflict is kostbaar en is zelden te realiseren zonder internationale bijstand. In Syrië bijvoorbeeld worden de kosten van wederopbouw tussen de 250 en 400 miljard dollar geraamd. Beleidsmatig valt wederopbouw onder ontwikkelingshulp, terwijl humanitaire budgetten aangewend blijven worden om onmiddellijke nood in post-conflict gebieden te beslechten. Bijdragen aan wederopbouw is van belang voor alle prioriteiten van het huidige beleid: kansen voor bedrijven, stabiliteit en vrede en migratie. Goed uitgevoerde wederopbouw kan helpen om vrede te bestendigen. Dit is extra belangrijk in het licht van het feit dat in een periode van 5 jaar na een conflict landen extra kwetsbaar zijn voor hernieuwd conflict. Wederopbouw – mits zorgvuldig gepland en uitgevoerd – kan ertoe bijdragen een dergelijke conflictspiraal te doorbreken.

Wij leveren in onzekere tijden en de investeringen in defensie nemen toe in heel Europa. Echter, dit zou niet ten koste mogen gaan van blijvende investeringen in goede internationale verhoudingen, conflictpreventie en vrede. Recent onderzoek van het Internationaal Monetair Fonds schat in dat 1 dollar aan conflictpreventie 103 dollar aan conflictbeslechting bespaart.² Juist in deze tijd gaat bezuinigen op ontwikkelingshulp om al deze redenen in tegen het belang van Nederland. Het is in het belang van Nederland de relatie tussen ontwikkelingshulp en het Bruto Nationaal Inkomen te herstellen, liefst op het niveau van 2015 toen deze nog conform de afspraken 0,7% bedroeg.

¹ <https://humanitarianaction.info/article/key-data-and-trends>

² <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2024/12/17/The-Urgency-of-Conflict-Prevention-A-Macroeconomic-Perspective-559143>

